

● TARİH 1

TARİH 1

ARİF ÖZBEYLİ
ERBAA ANADOLU ÖĞRETMEN LİSESİ

TARİH 1 – III.ÜNİTE

ARİF ÖZBEYLİ

Tarihe Yardımcı Bilimler

**Tarih Öncesi
Dönem**
(Yazıdan Önce)

Arkeoloji

Tarihi Dönemler
(Yazıdan Sonra)

**Paleografya
Epigrafya
Diplomatik
Nümizmatik
Kronoloji**

Her iki dönem
(Hem yazıdan Önce
Hem Sonra)

**Antropoloji
Coğrafya
Ekoloji
Kimya
Filoloji**

TARİHİ ÖNCESİ DEVİRLER

```
graph TD; A[TARİHİ ÖNCESİ DEVİRLER] --> B[Taş Devri (MÖ.600.00-5500)]; A --> C[Kalkolitik Dönem (MÖ.5500-2500)]; A --> D[Maden Devri (MÖ.2500-1200)]; B --> E[Kaba-Yontma – Cilalı Taş (Eski-Orta-Yeni)]; D --> F[Bakır-Tunç-Demir];
```

**Taş Devri
(MÖ.600.00-5500)**

**Kaba-Yontma –
Cıllalı Taş
(Eski-Orta-Yeni)**

**Kalkolitik Dönem
(MÖ.5500-2500)**

**Maden Devri
(MÖ.2500-1200)**

Bakır-Tunç-Demir

TAŞ DEVRİ

MÖ.600.000-MÖ.5500

Kaba (Eski)Taş

- Toplayıcılık ve avcılık dönemi

Yontma(Orta)Taş

- Toplayıcılık ve avcılık devam etti.
- Ateş bulundu.

Yeni (Cıvalı)Taş

- Üretim başladı
- Yerleşik hayata geçildi.
- Dokumacılık gelişti
- Hayvanlar evcilleştirildi.
- Kilden kap kakak yapıldı.

MADEN DEVRİ

MÖ.2500-MÖ.1200

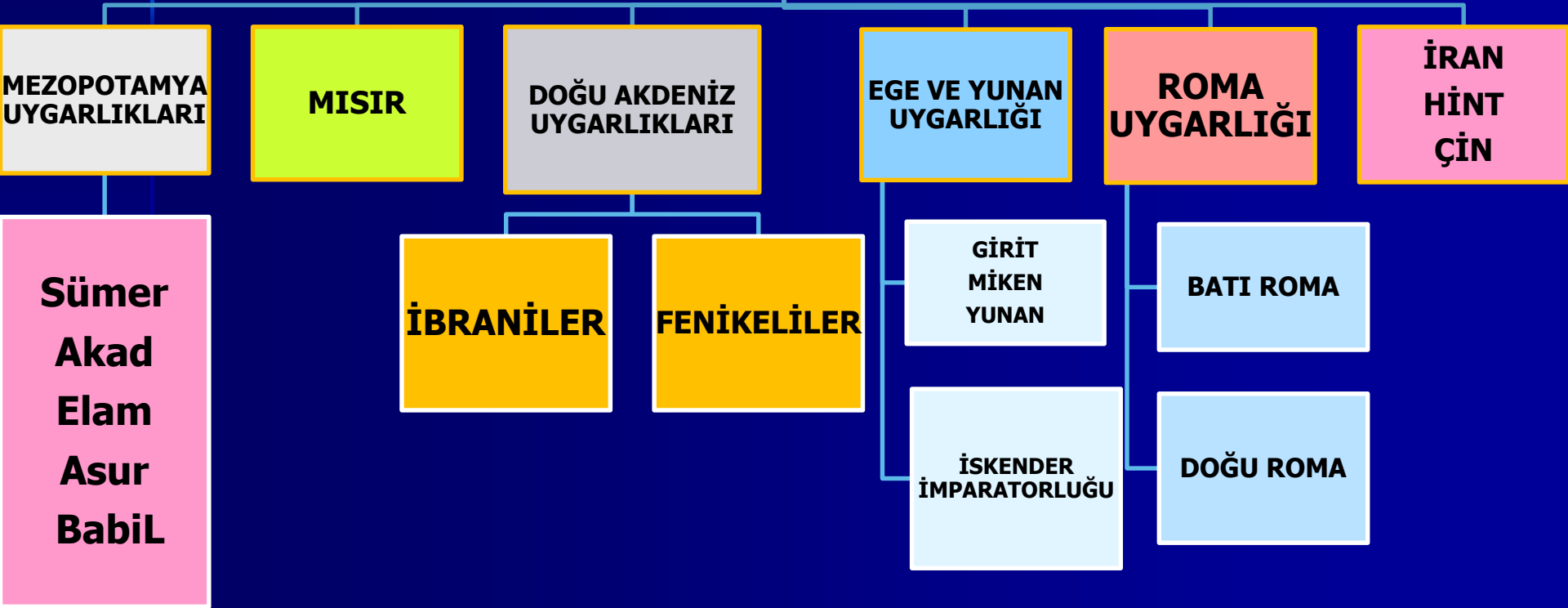
```
graph TD; A["MADEN DEVRİ  
MÖ.2500-MÖ.1200"] --- B["BAKIR"]; A --- C["TUNÇ"]; A --- D["DEMİR"];
```

BAKIR

TUNÇ

DEMİR

İLKÇAĞ UYGARLIKLARI

ANADOLU UYGARLIKLARI

```
graph TD; A[ANADOLU UYGARLIKLARI] --- B[HİTİT]; A --- C[FRİG]; A --- D[LİDYA]; A --- E[İYON]; A --- F[URARTU];
```

HİTİT

FRİG

LİDYA

İYON

URARTU

■ TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞLARI VE İLK TÜRK DEVLETLERİ

- BATI'DA YÜEÇİLERİ,GÖĞÜN YARDIMI İLE ,
SUBAYLARIMIN MUHARİPLİĞİ ATALARIMIN KUDRETİ
İLE YENDİM VE HEPSİNİ KILIÇTAN GEÇİREREK
HAKİMİYETİM ALTINA ALDIM. BUNDAN SONRA
YİRMİALTI KAVMI DAHA HAKİMİYETİM ALTINA
ALDIM.BUNLARIN HEPSİ HUN OLDU. YAY ÇEKEBİLEN
BÜTÜN KAVİMLER TEK BİR AİLE GİBİ BİRLEŞTİLER.

Mao-dun(Mete)'nun Çin imparatoruna yazdığı
mektuptan . (Han sülalesi tarihi ,61)

- Türk adının ne gibi anlamları vardır? 7
- Siyasi bir ad olarak ilk defa kimler kullanmıştır? 8

■ TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞLARI VE İLK TÜRK DEVLETLERİ

A-Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışları

1-Türk adının anlamı

Güç,kuvvet ve güçlü,kuvvetli anlamlarına gelir. Siyasi bir ad olarak ilk defa Göktürkler kullanmıştır.

2-Türklerin ilk ana yurdu

Altay-Sayan dağlarının kuzeybatısı, Tanrı dağlarının kuzeyi, Aral gölü çevresi ve Hazar denizinin doğusu Türklerin ilk anayurdudur.

Altay Dağları

Tanrı Dağları

- Türklerin Orta Asya'dan göç etmelerinin sebepleri nelerdir? 17,18

3-Göçlerin Sebepleri ve Türklerin tarih boyunca yaşadıkları bölgeler

Türkler Orta Asya'dan iklim şartlarının elverişsiz hale gelmesi, kuraklık, hızlı nüfus artışı ve otlakların dar gelmesi ,soydaş ve yabancı kavimlerle mücadele ve yeni ülkeler fethetme arzusuyla başka bölgelere göç etmişlerdir.

Milattan önce Çin, İran üzerinden
Mezopotamya, Anadolu, Ege böl-
gesine ve Hindistan'a kadar göç
etmişlerdir.

S İ B İ R Y A

R U S Y A

BALKANLAR

KARADENİZ

ANADOLU

AKDENİZ

SURİYE

MISIR

K A

İRAN

SİNİT

BURMA

ÇİN

ÇİN HİNDİ

UMMAN
DENİZİ

BENGAL
KÖRFEZİ

2007/1/2

www.tariheglencesi.com

Ya ümitsizsiniz.

Ya da ümit sizsiniz.

Ya çaresizsiniz.

Ya da çare sizsiniz.

Behçet Necatigil
2009/5/26

- Orta Asya'da kurulan Türk Devletleri nelerdir? 1,2

İLK TÜRK DEVLETLERİ

ASYA (BÜYÜK)
HUN DEVLETİ

AVRUPA HUN
DEVLETİ

GÖKTÜRKLER

UYGURLAR

DİĞER TÜRK
DEVLETLERİ
VE
TOLULUKLARI

I.GÖKTÜRK
DEVLETİ

II.GÖKTÜRK
(KUTLUK)
DEVLETİ

Avarlar
Bulgarlar
Macarlar
Peçenekler
Kıpçaklar
Uzlar

Karluklar
Hazarlar
Kırgızlar
Başkırtlar
Sabirler
Türgeşler
Kimekler

Akrostiş: A-AGU

Kırmızı renkli olan kavimler Avrupa'ya göç eden kavimler

S İ B İ R Y A

Burgontlar

AVRUPA HUN DEVLETİ

Lombartlar

Ostrogotlar

Kavimler Kapısı

Bulgar

BÜYÜK HUN DEVLETİ

Ötüken

Karakorum

GÜNEY HUNLARI

MANÇURYA

JAPON DENİZİ

BATI ROMA İMP.

DOĞU ROMA İMP.

MISIR

SURİYE

ARAP YARIMADASI

SASANİLER

Buhara

Semerkant

Kaşgar

Yarkent

Turfan

Hoten

AK HUN DEVLETİ

TİBET

ÇİN

UMMAN DENİZİ

BENGAL KÖRFEZİ

- Büyük Hun Devleti
- Kuşhanlar Devleti
- Attila zamanında Avrupa Hun Devleti
- Ak Hun Devleti
- Hunların ilk yurtları
- Avrupa Hunlarının Avrupada ilk yerleştikleri alan
- Çin Seddi

Hunların bilinen ilk hükümdarları kimdir?
11,12

BÜYÜK HUN DEVLETİ (M.Ö.220-M.S.216)

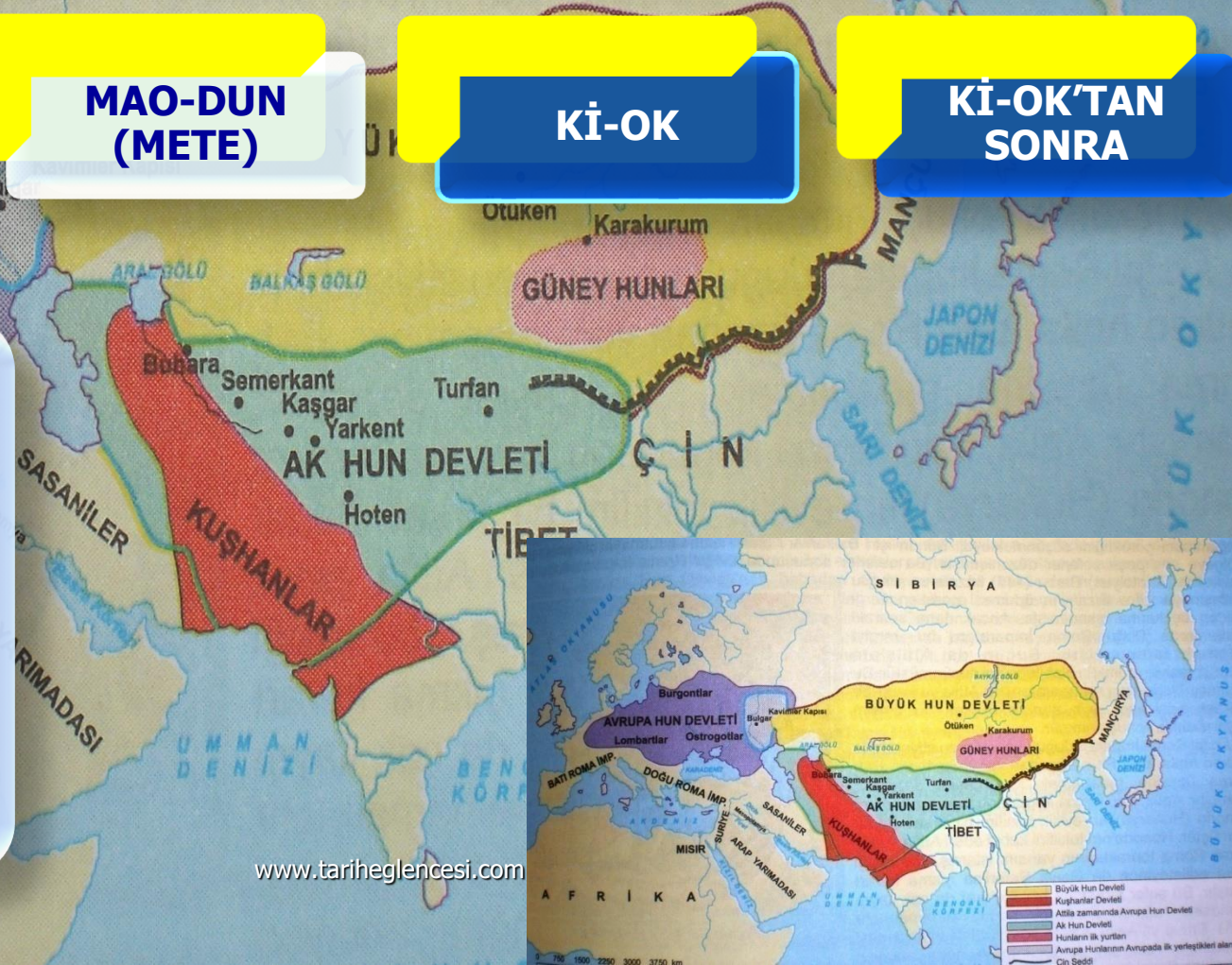
**TUMAN
(TEOMAN)**

**MAO-DUN
(METE)**

Kİ-OK

**Kİ-OK'TAN
SONRA**

Devletin bilinen ilk hükümdarıdır. Tuman (MÖ.220-209) zamanında Çinliler, Yüeçiler ve Moğol asıllı Tuzguzlarla savaş yapılmış, bu savaşların sonucunda Çin topraklarının bir kısmı ele geçirilmiştir.

- Mao-dun'un yaptığı faaliyetler nelerdir?
3, 4

BÜYÜK HUN DEVLETİ (M.Ö.220-M.S.216)

MAO-DUN (MÖ.209-174)

- 1-Tunguzları ve Yüeçileri yenilgiye uğrattı. Yüeçileri batıya sürdü.
- 2-Çinlileri yenilgiye uğratarak,onları vergiye bağladı;İpek yolunu kontrol altına aldı.
- 3-Mao-dun ,zamanında Hunlar en geniş sınırlara ulaştılar.

- 4-Mao-dun, Türk topluluklarını bir bayrak altında topladı.
- 5-Mao-dun, devlet yönetimi ve askeri teşkilat alanındaki düzenlemeleriyle daha sonraki Türk devletlerinin temelini attı.

Büyük Hun İmparatorluğu

M.Ö.204 - M.S.216

METE

2010-ygs

2. Çin'den başlayıp Orta Asya'yı aşarak Akdeniz ve Karadeniz'de sona eren İpek Yolu'nun Orta Asya'da kurulan Türk devletlerinin bir süre denetiminde olması bu devletleri,

- I. ekonomik açıdan gelişme,
- II. Orta Asya siyasetinde söz sahibi olma,
- III. tarıma ticaretten fazla önem verme

durumlarından hangileri yönünde etkilediği savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

- Hunların zayıflamalarının sebepleri nelerdir? 13,14

BÜYÜK HUN DEVLETİ (M.Ö.220-M.S.216)

TUMAN
(TEOMAN)

MAO-DUN
(METE)

Kİ-OK

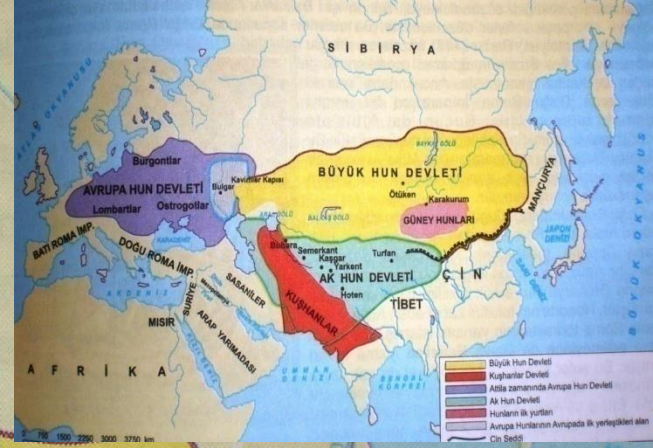
Kİ-OK'TAN
SONRA

Çin ile siyasi ve
ticari ilişkiler
geliştirildi.

Ki-ok bir Çin
prensesiyle
evlenerek
Çinlilerle
akrabalık
ilişkisi
kurmuştur.

İpek yolunun
kontrolü
Çin' in eline
geçti.

Ki-ok'tan sonra
devlet Çinlilerin
kışkırtmaları,
Hun
hükümdarlarının
Çinli
prenseslerle
evlenmeleri ve
Çin saldırılarıyla
zayıfladı.

Çin Seddi

Çin seddi

ULU HAKAN,
ÇİNLİLER BİZ
GEÇEMEYELİM DİYE
UZUN BİR DUVAR
ÖRMÜŞLER.

SALAK BUNLAR.
BİZ DE ETRAFINI
DOLAŞIR AKŞAMA
SALDIRIRIZ.

- Çi-çi'nin kardeşi Hohan-yeh ile arasının açılmasına yol açan gelişme nedir? 5

- Kardeşi Ho-hanyeh'in Çin himayesine girme teklifini kabul etmeyen i-i ay-rı-lar-ak Batı Hunlarını meydana getirdi. (M.Ö.58).Çin saldırıları ile dağıldı. (M.Ö.36)
- M.S.48 yılında Kuzey ve Güney olmak üzere ikiye ayrılan Hunlara, Kuzey Hunlar önce olmak üzere Çinliler son verdiler. (150)(216)

- Hunların tarihteki önemleri nereden kaynaklanır? 6

- **Not:** Hunlar,tarihte ilk defa Türkleri bir bayrak altında topladılar.
- **Not:** Çi-Çi,ilk Türk milliyetçisi kabul edilir.
- **EĞER MEJESTELERİ BENİM VE HUNLARIMIN ÇİN SEDDİNE YAKLAŞMALARINI İSTEMİYORLARSA, ELÇİMİN ORAYA GELİŞİNE KADAR GERİ ÇEKİLMELERİ LAZIMDIR.**

Mao-dun(Mete)'nin Çin imparatoruna yazdığı mektuptan

TARİH YAZILISINDAN İLGİNÇ CEVAPLAR

- **Soru:** Hun hükümdarı Hohanyeh ile kardeşi Çi-çi'nin arasının açılmasının sebepleri nelerdir?
- **cevap:** Bunların arası bir kız yüzünden açılmıştır.

- **2. Türk tarihinde,**
- I. düzenli ordunun kurulması,
- II. devlet teşkilatının kurulması,
- III. hareketli harf sistemine dayanan matbaanın
- bulunması
- **gelişmelerinden hangileri Hunlar Dönemine aittir?**
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
- D) I ve II E) II ve III

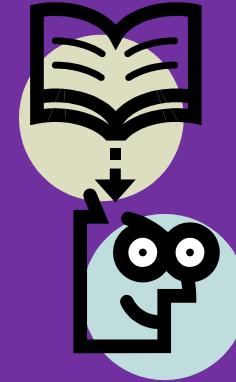
■ **2008-2**

*Ana ve babaların çocuklarına
başışlayabilecekleri en güzel miras,
günlük zamanlarından bir kaç dakikadır.*
O.A. Batista

2009 / 4 / 30

- THEODOSİUS, ATTİLA GİBİ, ASİL BİR BABANIN OĞLUDUR. ATTİLA BABASI MUNCUKTAN ALDIĞI ASALETİ MUHAFAZA ETMİŞ, FAKAT THEODOSİUS ATTİLA’NIN HARAÇGÜZARI OLMAKLA KÖLE DURUMUNA DÜŞMÜŞTÜR. THEODOSİUS KÖLELİK HAYSIYETİNİ DE KORUYAMAMIŞTIR, ÇÜNKÜ EFENDİSİ OLAN ATTİLA’NIN CANINA KIYMAK İSTEMİŞTİR. Attila’nın Bizans imparatoruna yazdığı mektuptan

■ Kavimler Göçü nedir? 16

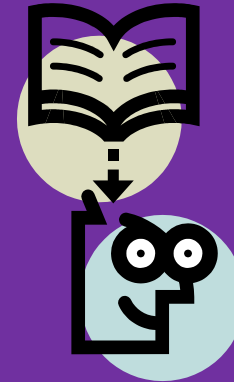

■ KAVİMLER GÖÇÜ VE AVRUPA HUN (BATI) DEVLETİ

Kavimler göçü

Hunların IV. Yüzyılda İtil(Volga)'in batısına geçerek Karadeniz'in kuzeyine gelmeleri,bu bölgede bir göç hareketini başlatmıştır. 375 yılında başlayıp yaklaşık yüzyıl süren bu gelişmelere **Kavimler Göçü** denir.

- Kavimler Göçü'nün sonuçları nelerdir?19,20,21

Sonuçları

- Avrupa yüzyıl süren bir karışıklık ortamı yaşadı.
- Roma imparatorluğu ikiye ayrıldı (395). Batı Roma İmparatorluğu yıkıldı (476)
- Hunlar Avrupa Hun Devletini kurdular.
- Derebeylik(Feodalite) rejimi ortaya çıktı.
- Roma toprakları üzerinde birçok Germen devleti kuruldu.Bunların en önemlisi Frank Devleti'dir.

- Germen kavimleri arasında Hristiyanlık yayıldı.
Kilise ve Papalık güçlendi.
- Avrupa'nın bugünkü etnik yapısı oluştu.
- Bu olay, İlkçağ'ın sonu Ortaçağ'ın başlangıcı kabul edildi.
- Hunlar, askeri ve kültürel alanda Av-rupa'yı etkilemişlerdir.

- Feodalite'de halk hangi sınıflardan meydana gelir? 29
- Burjuvazi sınıfının özelliği nedir? 30

4. yy'dan 6. yy'a kadar Kavimler Göçü

Roma İmparatorluğu (375)

500 km

FEODALİTE REJİMİ

Soylular

**Din
Adamları
(Rahipler)**

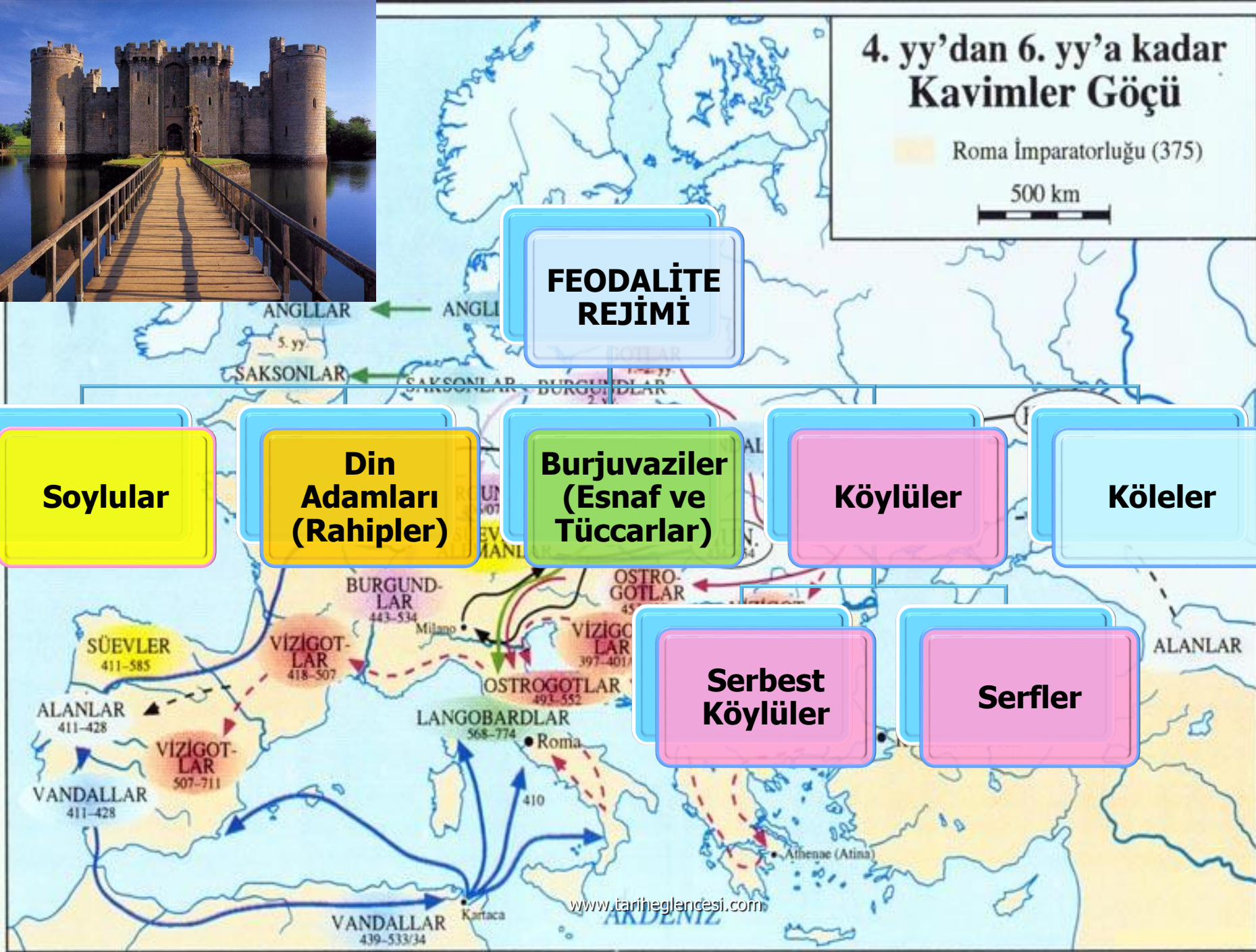
**Burjuvaziler
(Esnaf ve
Tüccarlar)**

Köylüler

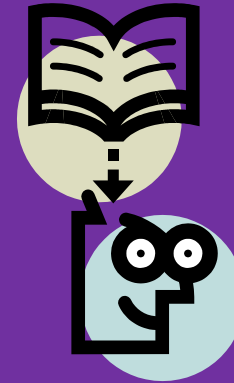
Köleler

**Serbest
Köylüler**

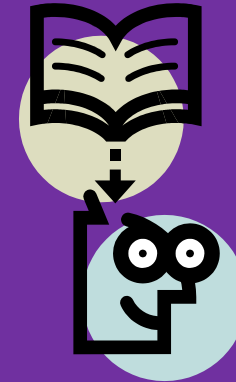
Serfler

- Avrupa Hun Devleti'nin geleneksel politikasının temellerini kim atmıştır?
25

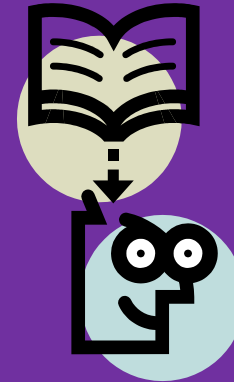
- Avrupa Hun Devleti hangi olaydan sonra kurulmuştur? 24

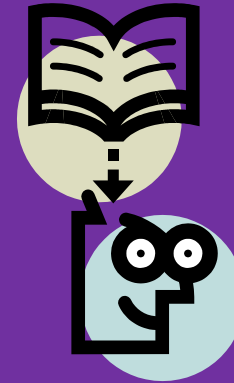
- Avrupa Hun Devleti hükümdarı Uldız'ın belirlediği politika nedir? 22

- Attilâ, Margos barışını hangi devletle yapmıştır? 23

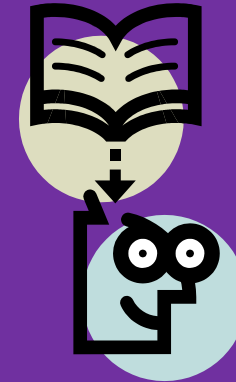
- Margos Barışı'nın ticaretle ilgili maddesi nedir? 28

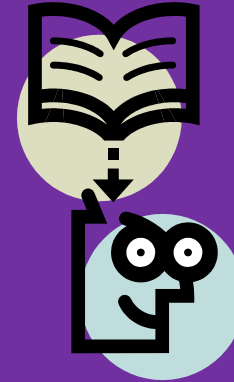
- Batı Roma üzerine gidecek olan Attila'nın Doğu Roma ile ilgili düşüncesi nedir? 27

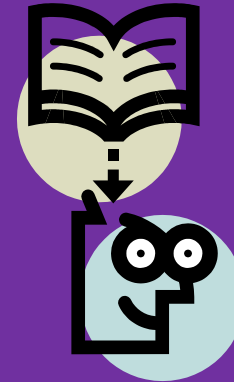
- Balkan seferleri sonucunda Bizans'ın etkisiz hale getirildiği ve vergiye bağlandığı antlaşmanın adı nedir?26

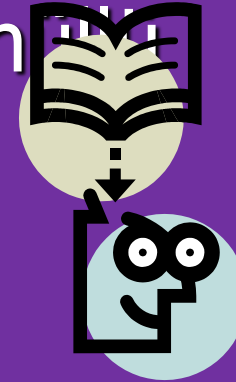
Anatolyus Barışı ile kendisine yüklenen vergiyi ödeyemeyen Bizans'ın izlediği politika ne olmuştur? Gönüllü

Attila'nın Batı Roma üzerine sefere çıkma
gerekçesi neydi? Gönüllü

- Ertesi yıl Batı Roma üzerine yürüyen Attila'nın karşısına hiçbir güç çıkmamıştır. Attila Roma önlerine gelmiş ama Roma şehrine girmemiştir?
- Sebepleri nelerdir? Gönlü

Avrupa Hun İmparatorluğu

375 - 454

ATILLA

AVRUPA HUN DEVLETİ (375-469)

Balamir

Uldız

Karaton

Attila

**İlek, İrnek,
Dengizik**

Avrupa'ya geldiklerinde başlarında olan hükümdar.

Bizans'ı baskı altına alıp Batı Roma'ya yardım etme siyasetini belirleyen hükümdar

- 1-Margos Antlaşması
- 2-Balkan Seferi
- Anatolyus Barışı
- 3-Galya seferi ve Katalanum (Mavriyakus) Savaşı
- 4-Batı Roma seferi

Bu dönemlerde yıkılma sürecine girmiş ve devlet yıkılmıştır.

2012-LYS

2. Hristiyanların, günahlarından dolayı Tanrı'nın kendilerini cezalandırmak amacıyla gönderdiğini düşündükleri ve "Tanrı'nın Kamçısı" olarak niteledikleri, döneminde Avrupa Hun Devleti'nin en parlak zamanını yaşadığı Türk hükümdarı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mete

B) Balamir

C) Teoman

D) Attila

E) Bumin Kağan

- Roma'nın Hristiyan dünyası için kutsal bir merkez olması Batı Roma'nın gücünü kirdiğine inanması
- Doğu'da bir tehlike olarak gördüğü Sasani Devleti üzerine sefere çıkmak istemesidir.

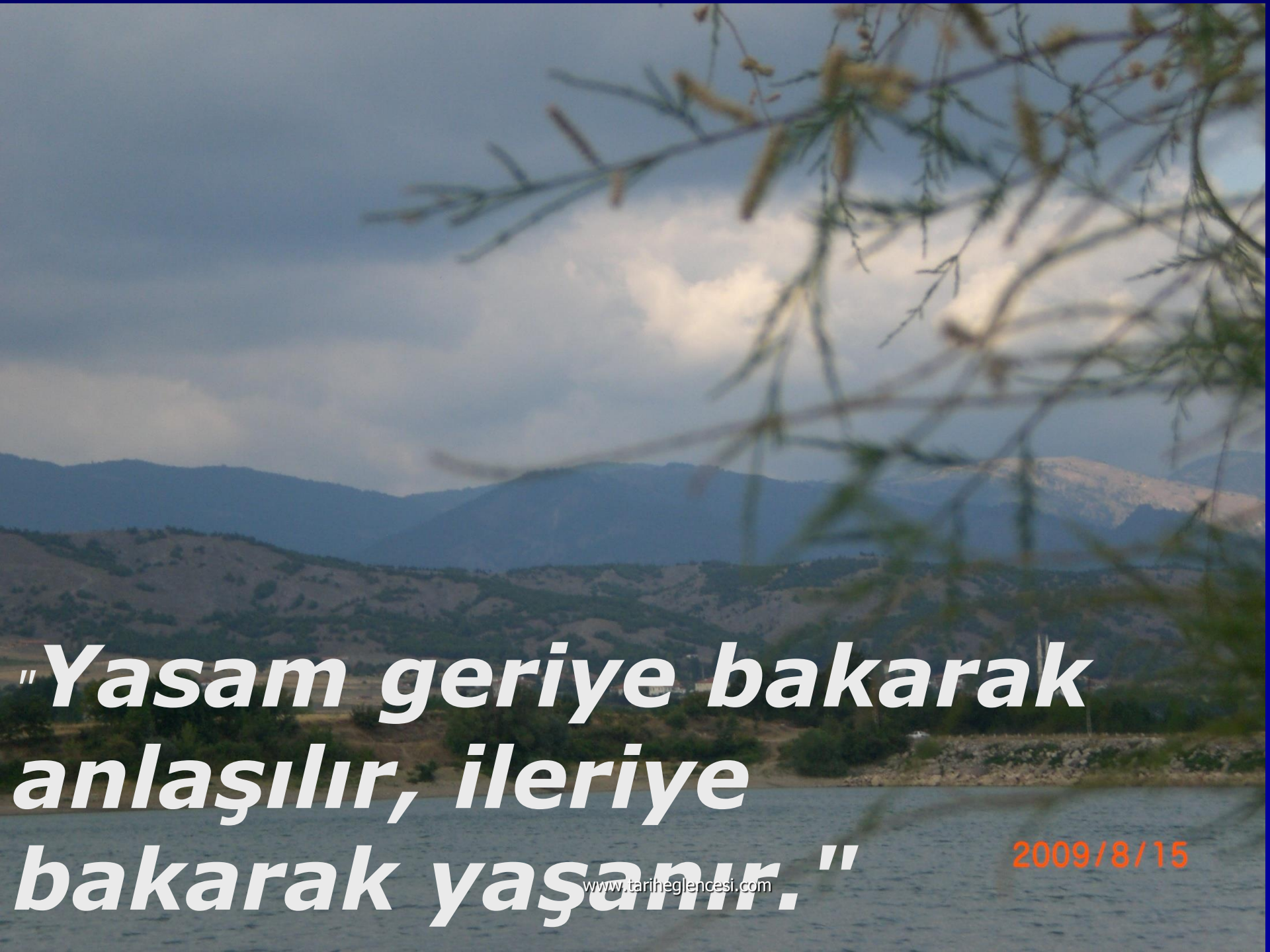

■ Affedersen emsalsiz olursun

- Abbasi Halifesi Memun, Amcası İbrahim Bin Mehdi'yi öldürtmek istiyordu. Bunu sadrazamı Ahmet bin Halit'e açarak,onun fikrini almak istedi. Sadrazam şöyle cevap verdi:

"Amcanızı katledersiniz emsaliniz vardır,yani sizin gibi bunu yapan çok olmuştur. Ancak amcanızı affederseniz, sizin gibi biri asla bulunmaz ve emsalsiz olursunuz."

Bu cevabı makul gören Memun, amcasını öldürtmekten vazgeçti.

***"Yaşam geriye bakarak
anlaşılır, ileriye
bakarak yaşanır."***

www.tarihgeglencesi.com

2009/8/15

Biz de demire çelikle cevap veririz

- Attila, Katalanum Savaşı'ndan evvel Bizans'a bir elçilik heyeti göndererek yıllık vergisini istedi. İmparator Marcianus Attila'ya şu cevabı verdi:
- -"Ben, altını dostlarıma veririm, başkalarına vereceğim sadece demirdir."
- Buna kızan Attila bir yandan savaş hazırlığı yapıyor ve bir yandan da Marcianus'a şöyle cevap veriyordu:
- -"Biz de demire çelikle cevap veririz."

“Bir işin yapılmasını istiyorsanız, o işi meşgul bir insana verin”

■ Churchill

2009/8/8

- ÜSTTE MAVİ GÖK ALTTA YAĞIZ YER
YARATILDIĞINDA, İKİSİNİN ARASINDA
İNSANOĞULLARI YARATILMIŞ. İNSANO-
ĞULARININ ÜZERİNE ATALARIM DEDE-LERİM
BUMİN HAKAN VE İŞTEMİ HAKAN TAHTA
OTURMUŞ TAHTA OTURARAK, TÜRK HALKININ
DEVLETİNİ VE YASALA-RINI
YÖNETİVERMİŞ,DÜZENLEYİVERMİŞLER.

Kül-tekin yazıtı doğu yüzü

- DÖRT BUCAK HEP DÜŞMAN İMİŞ. ORDU-LAR SEVKEDEREK,DÖRT BUCAKTAKİ HALKLARI HEP ALMIŞ,HEP KENDİLERİNE BAĞIMLI KILMIŞLAR.BAŞLILARA BAŞ EĞDİRMİŞ,DİZLİLERE DİZ ÇÖKTÜRMÜŞ-LER. DOĞUDA KİNGAN DAĞLARINA KA-DAR, BATIDA DEMİRKAPI'YA KADAR HALKLARINI YERLEŞTİRMİŞLER.

Kül-Tekin yazıtı doğu yüzü

GÖKTÜRKLER(552-659)(681-745)

S İ B İ R Y A

ALANLAR
AVARLAR

KARLUKLAR
KÖK TÜRK DEVLETİ

TATARLAR

MANÇURYA

TUNGUZLAR

DOĞU KÖK TÜRK DEVLETİ

BATI KÖKTÜRK DEVLETİ

BALKAS GÖLÜ

BAYKAL GÖLÜ

Hive

Ötüken

Beşbalık

Urumçi

Karabalgasun

Karakurum

Cent

Hive

Buhara

Aşkabat

Semerkant

Kaşgar

Almalık

Turfan

Aksu

Karaşar

Yarkent

Hoten

CÜCENLER ÇİN SEDDİ

Pekin
(Hanbalık)

SARI DENİZ

ÇİN DENİZİ

Ç İ N

Seçuan

TİBET KAVİMLERİ

SASANİLER
İRAN

İsfahan

Tahran

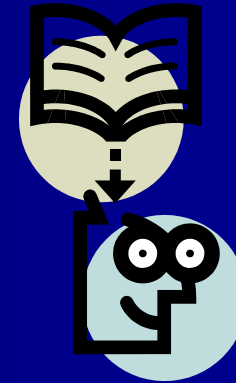
Yunnan

ÇİN HİNDİ

www.tariheglencesi.com

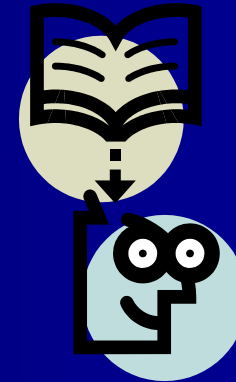
Kök Türk Devleti sınırları (MS 552 - 659)

- Göktürk Devleti'nin kurucusu kimdir? Kimleri yıkarak devletini kurmuştur ve merkezi neresidir? 9

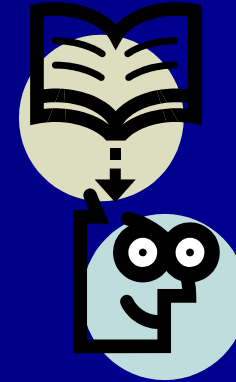
- Merkezleri Ötüken'dir.
- Devleti Avar Devletini yıkarak Bumin Kağan kurmuştur(552).

- Göktürklerin tarihteki önemi nelerdir?
12

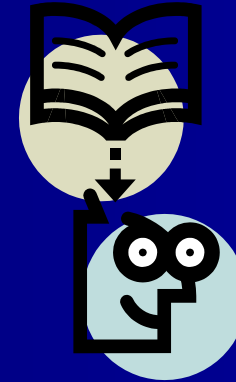
- Türk adıyla kurulan ilk Türk devletidir.
- En eski yazılı kaynaklar bunlardan kalıştır.
- Hunlardan sonra Türkleri ikinci defa bir bayrak altında toplamışlardır.

- Göktürk devletini kuran kabile hangisidir? 22

- Bumin Kağan yaptığı faaliyetler nelerdir? 8

- Mukan Kağan'ın faaliyetleri nelerdir?
- 18

I.KÖKTÜRK DEVLETİ (552-659)

**İstemi
Yabgu
(552-576)**

**Bumin Kağan
(552-553)**

**Mukan Kağan
(553-572)**

1- Avarları ortan kaldırdı.

2-Ülke sınırlarını Hazar Denizi'ne kadar genişletti.

3-Kitanlar ve Kırgızlar hakimiyet altına alındı.

4-Çin baskı altında tutuldu.

5-Akhunlar üzerine seferler yapıldı.

I.KÖKTÜRK DEVLETİ (552-659)

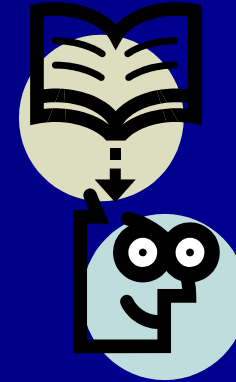
İstemi Yabgu
(552-576)

Bumin Kağan
(552-553)

Mukan
Kağan
(553-572)

İpek Yolu'nu kontrol etmek isteyen İstemi Yabgu, Akhunlara karşı Sasanilerle işbirliği yapmış ve Akhun Devleti'ne son verilmiştir. Akhun toprakları Ceyhun nehri sınır olmak üzere paylaşılmıştır (557). Sasanilerle ilişkileri bozulunca bu devlete karşı Bizans'la anlaşma yolları aramıştır.

- Tapo Kağan'ın hangi politikasını halk ve devlet ileri gelenleri hoş karşılamamıştır?28

**I.GÖKTÜRK
DEVLETİ
(552-659)**

BATI

İSTAMİ YABGU(552-576)

TARDU(576-603)

BATI KÖK TÜRK (582-659)

DOĞU

BUMİN HAN (552-553)

MUKAN KAĞAN(553-572)

TAPO KAĞAN(572-581)

**İŞBARA KAĞAN
(581-587)**

**DEVLETİN
İKİYE
AYRILMASI
(582)**

DOĞU KÖK TÜRK (582-630)

2010-LYS

2010 – LYS4 / TAR

2. VI. yüzyılda gerçekleşen olaylardan bazıları şunlardır: Orta Asya ipek ticaretinin bir bölümünü elinde tutan Akhunlara karşı, Batı Göktürklerin yöneticisi İstemi Yabgu Sasanilerle anlaştı. Her iki devlet tarafından zorlanan Akhunlar Devleti yıkıldı. Sasaniler, Soğdlu ipek tüccarlarının geçişini yasakladı. İstemi Yabgu bu kez Sasanilere karşı Bizans'la iş birliği yaptı. Bizans'la Sasaniler arasında savaş oldu. Savaş sonunda Sasaniler eski gücünü kaybetti.

Bu olaylara göre aşağıdaki yargılardan hangisi doğru değildir?

- A) İpek Yolu Bizans için önemlidir.
- B) İpek Yolu'nun Orta Asya ekonomisi için önemi çok büyüktür.
- C) Sasanilerin zayıflaması İran'ı saldırıya açık duruma getirmiştir.
- D) Batı Göktürk Yabgusu, devletin çıkarları doğrultusunda değişken ittifak arayışlarına girmiştir.
- E) Bizans, Akhun topraklarını ele geçirmiştir.

2010-LYS

1. Türk tarihinde görülen Kürşad Ayaklanması'yla ilgili olarak aşağıda verilen,

- I. Türklerin, bağımsızlığı amaçlayan hareketlerinden biridir.
- II. Doğu Göktürk Devleti'nin Çin egemenliği altında bulunduğu dönemde gerçekleşmiştir.
- III. Türklerin, İslamiyeti kabul etmelerinde etkili olmuştur.

bilgilerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
- D) I ve II E) I, II ve III

- İç çekişmeler ve Çin'in kışkırtmalarıyla 582 yılında ikiye ayrıldılar.
- Doğu Göktürkleri 630, Batı Göktürkleri 659 yılında Çinliler tarafından yıkıldı.
- Kutluk (İl-Teriş) Kağan 681 yılında II. Göktürk Devletini Çin egemenliğinden kurtularak kurmuştur.

SİBİRYA

MANÇURİYA

KARLUKLAR

Ötüken

BAYKAL GÖLÜ

KUTLUK DEVLETİ

Karakurum

Urumçi

Beşbalık

MOGOLYA
ÇİN SEDDİ

Pekin
(Hanbalık)

TÜRGİŞLER

BALKAS GÖLÜ

Cent

Turfan

Kumul
(Hami)

Balasagun

Aksu

Karaşar

Kaşgar

Yarkent

Hoten

Buhara

Samarkant

Aşkabat

Tahran

İsfahan

TİBET KAVİMLERİ

ÇİN

www.tariheglencesi.com

Yunnan

ÇİN HİNDİ

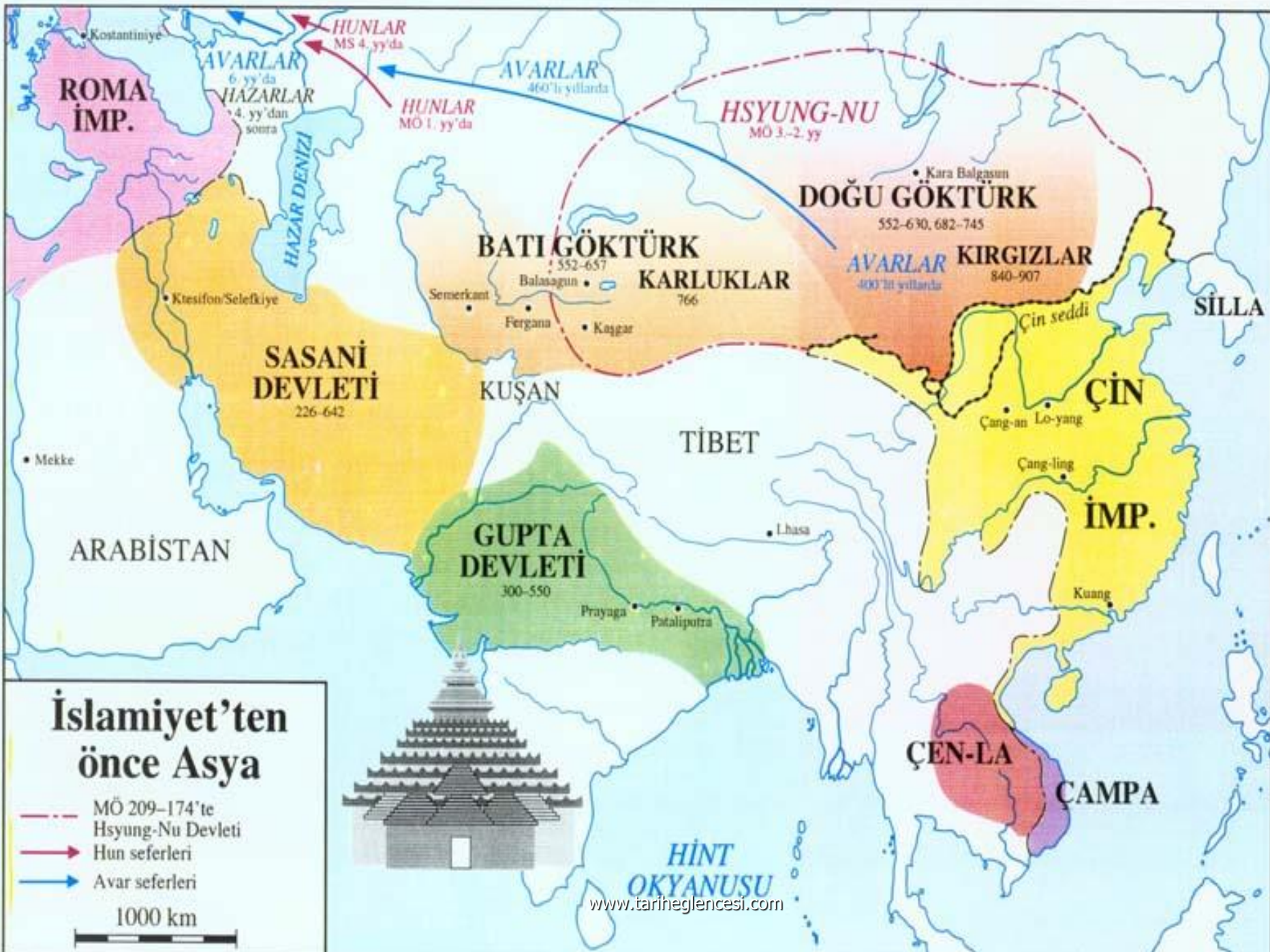
**II.GÖKTÜRK
DEVLETİ 682-744)**

**İLTERİŞ (KUTLUK)
KAĞAN (682-692)**

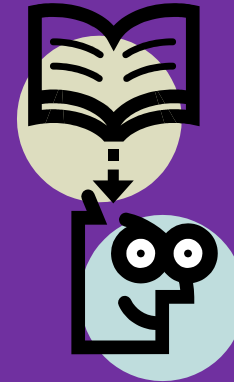
**KAPGAN KAĞAN
(692-716)**

BİLGE KAĞAN (716-734)

**Hanedan üyeleri arasında taht kavgaları
Uygurlar, Basmlar ve Karluklar
tarafından yıkıldı.**

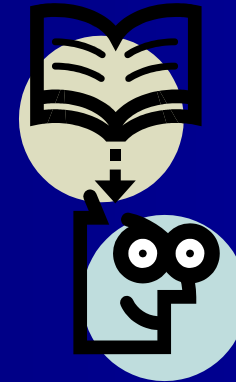

■ Kürşad kimdir?9

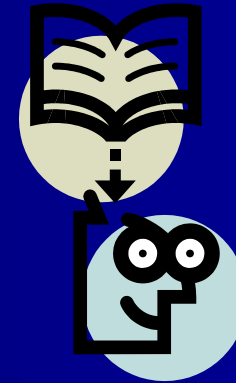

- Kutluk (İl-Teriş) Kağan 682 yılında II. Göktürk Devletini Çin egemenliğinden kurtularak kurmuştur.

- İl-teriş (Kutluk) Kağan'a devletin kuruluşunda yardım eden kimdir?19

- İleriş'ten sonra tahta kim geçmiştir ve hangi faaliyetleri yapmıştır.29

II.KÖTÜRK DEVLETİ (682-744)

İlteriş

Kapgan Kağan

Çin'e 46 sefer
düzenlenmiştir.

Bilge Kağan

Basmiller, Karluklar, Kırgızlar ve Türgişler
yeniden hakimiyet altına alınmıştır. Çin
üzerine başlangıçta sefer yapılsa da daha
sonra antlaşma yapılmıştır.

Türk boylarının
çoğu egemenlik
altına
alınmış, Türk
birliği büyük
oranda
sağlanmıştır. Çin'e
seferler
düzenlenmiştir.

Bilge Kağan'ın ölümünden sonra hanedan
üyeleri arasında taht kavgaları çıkmıştır.
Karluklar, Basmiller ve Uygurlar birleşerek
devlete son verdiler.

- Not: Orhun Kitabeleri bu devlet dönemine aittir.

ORHUN KİTABELERİ

■ **Kötülükler kuma, iyilikler kaya üstüne yazılır**

Çölde yolculuk eden iki arkadaş hakkında bir hikaye anlatılır. Yolculuğun bir aşamasında iki arkadaş tartışırlar, biri ötekine bir tokat aşk eder. Tokadı yiyenin canı çok yanar; ama tek kelime etmez ve kum üzerine şu sözleri yazar: **“BUGÜN EN İYİ ARKADAŞIM BANA BİR TOKAT ATTI.”**

- Yıkanabilecekleri bir vahaya rastlayana dek yürümeyi sürdürürler. Tokadı yiyen yıkanırken batağa saplanır, boğulmak üzereyken arkadaşı tarafından kurtarılır. Boğulmak üzere olan arkadaş tam selamete çıktıktan sonra bir kaya parçası üzerine şu sözleri kazır:

“BUGÜN EN İYİ ARKADAŞIM BENİM HAYATIMI KURTARDI.”

- Tokadı vuran ve sonra en iyi arkadaşının hayatını kurtaran kişi ona şöyle der: “Senin canını yaktığımda bunu kum üzerine yazdın; ama şimdi kayaya kazıyorsun, neden?” Öbür arkadaş ona şöyle cevap verir. “Biri bizi incittiğinde bunu kum üzerine yazmalıyız ki bağıslama rüzgarı estiğinde onu silebilsin. Ama biri bize iyi bir şey yaparsa onu kayaya kazımalı ki onu hiçbir rüzgar yok etmesin.”

- İNCİNMELEİNİZİ KUMA, GÖRDÜĞÜNÜZ İYİLİKLERİ KAYALARA KAZIMAYI ÖĞRENİN.

A serene sunset scene over a calm body of water. The sun is low on the horizon, casting a bright, golden glow across the sky and reflecting on the water's surface. The sky is filled with soft, wispy clouds. In the background, a dark silhouette of a forest line is visible against the bright sky. The water in the foreground shows gentle ripples and a clear reflection of the sun.

***Nezaket insana para
kazandırmaz, ama her şeyi satın
alır. Montaigne***

www.tariheglencesi.com

2009/8/15

UYGURLAR(745-840)

SİBİRYA

KIRGIZLAR

MANÇURYA

UYGUR DEVLETİ

MOĞOLİSTAN

HİTAY DEVLETİ

KİTANLAR

Ötüken

Urumçı

Turfan

TURFAN UYGURLARI

Karaşar

Kumul (Hami)

Aksu

Kaşgar

DOĞU TÜRKİSTAN

Hoten

SARI UYGURLAR

Pekin (Hanbalık)

SARI DENİZ

ÇİN

TİBET KAVİMLERİ

HAZARLAR

BİZANS İMP.

ABBASİLER

www.tariheglencesi.com

- Uygur Devleti (744 - 840)
- Turfan Uygur Devleti (856 - 1209)
- Sarı Uygur Devleti (840 - 1226)

UYGURLAR (744-840)

**Kutluk Bilge Kül
Kağan (744-747)**

Basmil ve Karluklarla birleşen Uygurlar Kutluk Devleti'ne son vererek devletlerini kurmuşlardır. Başkent Ötüken'den (Karabalgasun) Ordubalıg'a taşınmıştır.

**Moyen-Çur
(747-759)**

Talas Savaşı'nda Çinlilerin yenilmesi üzerine Çin'de iç karışıklık çıkmış ve Çin Uygurlardan yardım istemiştir. Yardım eden Moyen- Çur ile Çin imparatorunun kızı evlenmiştir. Çevrede ki Türk boyları yönetim altına alınmıştır.

**Bögü Kağan
(759-780)**

Bögü Kağan Çin'in iç karışıklıklarından yararlanarak bazı bölgeleri ele geçirdi. Maniheizm kabul edildi. Bu dinin etkisi ile Türkler savaşı özelliklerini kaybettiler. Yerleşik hayata geçtiler. Kültürel faaliyetler gelişti. Tarım ve ticaret gelişti.

**Baga Tarkan
(780-789)**

Baga Tarkan, ülkede düzeni sağlamak için bazı kanunlar çıkardı. Uygurlar içinde bulunan Dokuz Oğuzlara karşı olumsuz tutum sergilemiştir. Onun bu tutumu devlet içinde büyük karışıklıklara sebep olmuştur. Sonraki hükümdarlar döneminde ortaya çıkan açlık, kıtlık ve salgın hastalılar devleti zayıflattı.

UYGURLARIN İKİYE AYRILMASI

Mani dininin etkisi,Çin'in olumsuz etkisi, ağır kış şartları dolayısıyla çok olması ile ortaya çıkan ekonomik zorluklar ve iç mücadelelerle zayıflayan Uygurlar'a Kırgızlar son vermiştir.

KANSU UYGUR (SARI UYGURLAR)DEVLETİ

Uygurların bir kısmı Çin'in kuzeyindeki Kansu bölgesine gelerek burada Kansu Uygur Devleti'ni kurdular. En son Moğol egemenliği altına girdiler.1226

www.tarihglencesi.com

DOĞU TÜRKİSTAN (TURFAN) UYGUR DEVLETİ

Beşbalık, Turfan ,Koçu bölgesine yerleşen Uygurların kurdukları devlettir. Uygurlar, ticaret yaparak ekonomik yönden güçlendiler. 1209'da Moğol egemenliği altına girdiler.

Uygurların Özellikleri

- Göçebe hayattan yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğudur.
- İlk ciddi mimari eserleri bunlar vermiştir.
- Çinlilerle etkileşim sonucunda kağıt ve matbaayı kullanan ilk Türk devletidir.
- Siyasi alandan çok kültür ve medeniyet alanında varlık göstermişlerdir.
- Tarım ve ticaret alanında etkili olmuşlardır.

■ 16. Aşağıdakilerden hangisi Uygurlar ve Göktürklerin ortak özelliklerinden biridir?

- A) Kendilerine özgü alfabelerinin olması
- B) Hakanlarının “idikut” unvanı taşıması
- C) Kâğıt üretmeleri
- D) Baskıda, hareketli harf sistemini kullanmaları
- E) Mani dinini resmî din olarak kabul etmeleri

■ 2007-2

2010-LYS

6. Uygurlar, 745 yılında Karluk ve Basmillerle birleşip Göktürk Devleti'ni yıkarak yerine Orhun Nehri kıyılarında başkent Ötüken olmak üzere yeni bir devlet kurmuşlardır. Dokuz aile birliğinden oluşan Uygurlar, Karluk ve Basmil topluluklarını da itaatleri altına alarak bu sayıyı on bire çıkarmışlardır.

Yalnız bu bilgiyle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Göçebe yaşam sürdürülmüştür.
- B) Uygurlar, farklı toplulukları bir araya getirmişlerdir.
- C) Çin'in baskısıyla batıya göçler olmuştur.
- D) Karluklar Uygurlardan önce devlet kurmuştur.
- E) Karluklar Orta Asya'nın Türk egemenliğinde kalmasında etkili olmuştur.

TARİH YAZILISINDAN İLGİNÇ CEVAPLAR

- Soru:Uygurların Türk tarihindeki önemi nedir?
- Cevap: Tarihte ilk din değiştiren Türk devleti Uygurlardır. Katolik dinini kabul ettiler.

- **Hatibin Cevabı**
- Güzel konuşması ile ünlü Çiçero nutuk veriyordu. Çiçero'yu çekemeyen bir avukat kalabalık arasından fırlayarak bağırdı.
- -Hey, ne havlayıp duruyorsun orada?
- Çiçero'nun cevabı bir hatibe yakışır cinsten:
- **-Ne yapayım, bir hırsız gördüm de...**

A scenic landscape featuring a deep blue lake, snow-capped mountains, and evergreen trees. The lake is calm, reflecting the surrounding scenery. In the foreground, several tall evergreen trees stand prominently. The background is dominated by majestic, rugged mountains with patches of snow and glaciers. The sky is a vibrant blue with scattered white clouds. A small boat is visible on the lake's surface.

*Tahsil ve terbiyesi mükemmel olan
toplumun idaresi kolay, fakat esir
edilmesi zordur.*

Lord Brounham

Avarlar

- Orta Asya'da IV.yüzyılda kurdukları devletlerini Bumin Kağan yıkmıştır.
- Macaristan ve Romanya merkez olmak üzere Orta Avrupa'da yeni bir devlet kurdular.(562)

- Bugünkü Slav topluluğunun oluşmasında önemli rol oynadılar.
- Sasanilerle anlaşarak İstanbul'u iki defa kuşattılar.
- Franklar tarafından yıkıldılar. (805)

■ 17. Asya ve Avrupa'nın siyasi ve kültürel yapısının değişmesinde,

- I. Türgiş,
- II. Avar,
- III. Hun
- **devletlerinden hangileri etkili olmuştur?**
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
- D) I ve II E) II ve III

■ **2007-2**

- **1. Aşağıdakilerden hangisi Avarların tarihteki etkilerinden biridir?**
- A) Dede Korkut Hikâyeleri'nin ortaya çıkması
- B) Anadolu'nun kapılarının Türklere açılması
- C) Slav topluluklarının birbirleriyle kaynaşıp bütünleşmesi
- D) Türkler arasında İslamiyet'in yayılmaya başlaması
- E) Kuruldukları bölgenin adının, onların adıyla günümüze kadar gelmesi

■ **2008-2**

Kırgızlar

- Uygurları yıkarak Ötüken'e yerleşip devlet kurdular.(840)
- 1207'de Moğolların egemenliğine girdiler.
- Manas destanı Kırgızlara aittir.

Hazarlar

- İtil ve Don ırmakları civarına hakim oldular.
- Yahudilięi benimseyen tek Türk boyudur.
- Müslüman Araplarla Kafkasya'da mücadele etmişlerdir.
- Temel geçim kaynakları ticarettir.
- Rus saldırılarıyla dağıldılar(956).

Bulgarlar

- Hazarların baskısı sonucunda Tuna ve Kama (İtil) Bulgarları diye ikiye ayrıldılar.
- Tuna'ya gelenler zamanla Hristiyanlığı kabul ederek ve Slavlara karışarak benliklerini yitirdiler.
- Kama(İtil) Bulgarları Müslüman tüccarların etkisiyle İslamiyet'i kabul ettiler. Batu Han zamanında Moğollar tarafından yıkıldılar. Kazan Türkleri adıyla bilinirler.

Türgişler

- Göktürklerin yıkılmasından sonra Türk boylarını bir araya getirerek devletlerini kurdular.
- Emevilerle mücadele ederek Maveraiünnehir bölgesindeki Türkleri ve yerli halkı Emevi saldırılarına karşı korudular. Böylece Orta Asya'nın Araplaşmasını önlediler. Soğd alfabesinden yararlanarak bir Türk alfabesi yaptılar.
- Karluklar tarafından yıkıldılar (750).

*Affetmek ve unutmak iyilerin
intikamıdır.*

Schiller

Karluklar

- Uygurlar ve Basmlerle Kutluk Devleti'nin yıkılmasında etkili oldular.
- Talas savaşında Müslüman Arapların yanında yer alarak Orta Asya'nın Çinlileşmesini önlediler.
- İslamiyet'i kabul eden ilk Türk boyudur.
- İlk Türk- İslam devleti Karahanlıların kurulmasında etkili oldular

- **14.** Karluklar, Müslüman olmamalarına karşın, İslam ordusuyla birleşip 751 yılında Talas'ta Arapların yanında savaşa girmişler; Çin'in yenilgiye uğratılmasında önemli rol oynamışlardır.
- **Karlukların, Arapları Talas Savaşı'nda desteklemelerinde,**
- I. İslam Devleti'nde saltanat sisteminin devam etmesi,
- II. Çin'in Orta Asya'daki Türk egemenliğine son vermek istemesi,
- II. Türgiş Devleti'nin yıkılmış olması
- **durumlarından hangileri etkili olmuştur?**
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II
- E) II ve III
-

2006-2

2009-2

2. Aşağıdaki gelişmelerin hangisinde Karlukların etkisi vardır?

- A) Avrupa'da kurulan Avar Devleti'nin yıkılmasında
- B) Çin'in Orta Asya'ya egemen olmasında
- C) İstanbul'un Sasanilerle birlikte kuşatılmasında
- D) Hun Devleti'nin ikiye ayrılmasında
- E) Talas Savaşı'nı Müslümanların kazanmasında

Macarlar

- IX.yüzyılda Ural ve İtil bölgesinden bugünkü yurtlarına geldiler.
- Balkanların Germanleşmesini önle-diler.
- Hristiyanlığı kabul ederek benliklerini yitirdiler.

Peçenekler

- X.yüzyılda Balkanlara geldiler.
- Bizans'la yapılan mücadelelerle zayıfladılar.
- Malazgirt savaşında Selçuklu tarafına geçtiler.

Oğuzlar

- XI.yüzyılda Tuna boylarına ve Balkanlara kadar ulaştılar.
- Selçuklular ve Osmanlıların kuruluşun-da etkili oldular.
- Günümüzde Türkmenistan, İran, Irak, Suriye, Azerbaycan, Türkiye, Kıbrıs ve Balkanlarda yaşayan Türklerin ataları Oğuzlardır.

*Kibir ve peşin hüküm ilmin
iki düşmanıdır.*

■ Dalkavuk

- Filozof ile dalkavuk konuşuyormuş. Filozof ne derse , dalkavuk onu tasdik ediyormuş. Nihayet sabrı tükenen filozof haykırmış :
 - -Hiç olmazsa bir defa olsun itiraz et de, iki kişi olduğumuzu anlayalım be birader!..

Sibirler(Sabirler)

- VI.yüzyılda Kafkasya'da devlet kurdular.
- Sibirya'ya ismini verdiler.
- 558 yılında Avarlara yenilerek güçlerini kaybettiler. Hazarlara karıştılar.

Akhunlar(Eftalitler)

- Batı Afganistan'da kurulmuştur.
- Çin hakimiyetine girmek istemeyen Hunların bir kolu tarafından kurulmuştur(350-360).
- Göktürkler ve Sasaniler tarafından yıkıldılar (557).

*İki günü birbirine eşit olan
ziyandadır.* Hz.Muhammed (S.A.V.)

Kıpçaklar(Kumanlar)

- XI.yüzyılda Balkanlara ulaştılar.
- Bizans Peçeneklere karşı Kıpçakları kullanmıştır.
- 1239'da Moğol saldırılarıyla yıkıldılar.
- Ruslarla mücadeleleri Rusların İgor destanının oluşmasına,Oğuzlarla mücadeleleri Dede Korkut hikayelerine konu olmuştur.

Başkırtlar

- Uralların güneyinde yaşayan Başkırtlar, IV. Yüzyılda Hunlara, V.-IX. yüzyıllar arasında çeşitli Türk boylarına bağlandılar.
- XIII. yüzyılda Moğol egemenliğine girdiler ve İslamiyet'i kabul ettiler.

- Altınorda Devleti'nin yıkılmasından sonra bir kısmı Nogay Hanlığı'nın bir kısmı da Şeybanilerin hakimiyeti altına girdiler. XVII. yüzyılda Rus egemenliği altına girdiler. 1917 Sovyet devriminden sonra özel bir yönetim oluşturdular.

Kimekler(Yimekler)

- İrtiş ırmağının orta bölgesinde yaşadılar.
Hayvancılık ve avcılıkla geçindiler.
- XII.yüzyılda Harzemşahların yöne-timi altına girdiler.

İL GİDER,TÖRE KALIR

2012-LYS

4. IV. yüzyıl sonundan XV. yüzyıl ortasına kadar varlığını sürdüren Doğu Roma İmparatorluğu aşağıdaki Türk devletlerinden hangisiyle çağdaş olmamıştır?

A) Asya Hun

B) Avar

C) Uygur

D) Akhun

E) Hazar

Tarih Yazılısından İlginç Cevaplar

- Soru: Avrupa'ya göç eden Türk kavimlerini yazınız.
- Cevap: Kıpniklar, peçenekler, uyurlar, avarlar, asurlar, bulgurlar .

Böyle millet galip gelmez

- Mehmed Akif , I.Dünya Savaşı sırasında Berlin'e gitmiş. Dönüşünde sormuşlar:
- -Nasıl, savaşı kazanacak mıyız?
- Akif şu cevabı vermiş:
- -Hayır!Çünkü Berlin Büyükelçisi Kur'an-ı tefsir etmekle , Ayosofya Camii imamı da siyasetle meşgul. Böyle millet galip gelmez.

A scenic landscape featuring a vibrant rainbow arching over a lush green valley. The valley is filled with patchwork fields of various shades of green and yellow, interspersed with small white buildings and a winding river. In the background, rolling hills and mountains are visible under a sky filled with soft, white clouds. The overall atmosphere is peaceful and picturesque.

***İlim müslümanın yitik malıdır,
nerede bulursa alsın.***

Hz.Muhammed (S.A.V.)

DİĞER TÜRK DEVLETLERİ VE TOPLULUKLARI

Avarlar

Bulgarlar

Macarlar

Peçenekler

Oğuzlar

Kıpçaklar

İstanbul'u kuşattılar

Zamanla Hristiyanlığı kabul ederek benliklerini kaybettiler

Balkanların Cermenleşmesini önlediler.

Malazgirt Savaşı'nda Selçuklu tarafına geçtiler.

Selçuklular ve Osmanlıların kuruluşunda etkili olacaklar.

Ruslarla mücadeleleri İgor, Oğuzlarla mücadeleleri Dede Korkut hikayelerine konu olmuştur.

DİĞER TÜRK DEVLETLERİ VE TOPLULUKLARI

Karluklar

Hazarlar

Kırgızlar

Başkırtlar

Sabirler

Türgeşler

Kimekler

İslamiyeti'i kabul eden ilk Türk boyu

Museviliği benimseyen tek Türk boyudur.

Uygurları yıkarak Ötüken merkezli devletlerini ni kurdular.. Manas destanı bu boy aittir.

XIII.yüzyıl da Moğol egemenliğ ne girdiler. İslamiyeti kabul ettiler.

558 yılında Avarlara yeniler Hazarlara karşılar.

Araplarla mücadele ederek Mavraün-nehirin Araplaşma-sını önlediler.

XIII.yüzyılda Harezmsahla -rın egemenliği altına girmişlerdir..

Aşağıdaki verilenleri uygun olacak şekilde eşleştiriniz.

Onlu sistem		1-Uygur devleti
Kavimler göçü		2-Akhun dev.
İlk yerleşik hayat		3-Avrupa Hun dev.
Orhun Kitabeleri		4-Asya Hun dev.
İstanbul'un ilk kuşatılması		5-Avarlar
Anadolu'ya ilk akın		6-Göktürkler
Bizans'a ilk resmi heyet		

- -Türk kelimesini siyasi bir ad olarak ilk defa kullanmıştır. -Orta Asya'da bilinen ilk teşkilatlı Türk devleti.....dır.
- -.....,tarihte ilk defa Türkleri bir bayrak altında topladılar. - devlet yönetimi ve askeri teşkilat alanında ilk düzenlemeler yapmıştır.
- - Hunların IV. Yüzyılda İtil'in batısına geçerek Doğu Avrupa'ya girmeleri.....yol açtı. -.Batı Hunlarının en ünlü hükümdarı.....dır.
- - Avrupa'nın bugünkü etnik yapısı oluşmasındaetkili oldu.

- - Hunlardan sonra Türkleri ikinci defa bir bayrak altında toplayandir.
- - Orhun Kitabeleridevleti dönemine aittir.
- -Göçebe hayattan yerleşik hayata geçen ilk Türk topluluğudır.
- -Çinlilerle etkileşim sonucunda kağıt ve matbaayı kullanan ilk Türk devleti.....dır- Göktürkler ve Sasaniler tarafından 557 yılında yıkılan Türk devleti
.....dır.Türk tarihinde ilk kez İstanbul'u iki defa kuşatan devlet.....dır.

- - Kama(İtil) Bulgarları Müslüman tüccarların etkisiyle
..... kabul ettiler.
- -Emevilerle mücadele ederek Maverâünnehir
bölgesindeki Türkleri ve yerli halkı Emevi saldırılarına karşı
korudular.Talas savaşında Müslüman Arapların
yanında yer alarak Orta Asya'nın Çinlileşmesini
önlediler..... Malazgirt savaşında
Selçuklu tarafına geçtiler.
- - Günümüzde Türkmenistan,İran, Irak, Suriye,Azerbaycan,
Türkiye,Kıbrıs ve Balkanlarda yaşayan Türklerin ataları
.....dır. Oğuzlarla mücadeleleri
Dede Korkut hikayelerine konu olmuştur.

- - Türk inancına göre hükümdarlara yönetme yetkisitarafından veriliyordu.Bunadenirdi.
- - Devlet işleri ya da denen mecliste görüşülürdü. Devlet ve toplum yazısız hukuk kuralları olan göre idare edilirdi.Türk tarihinin ve edebiyatının ilk yazılı belgeleri
.....dir. Türklerin eşyaları genellikle hayvan figürleriyle süslenmiştir.Buna denir.

- - Moğolların bir kısmının zamanla Türkleşmesini de sağlamışlardır. İslamiyet'ten önce Türklerin en önemli edebi türü destanıdır. Bunun yanında,..... gibi edebi türlerde önemlidir.
- Ülke, hanedanın ortak malı olduğu için,..... çok olurdu.
- - Türkler, genel olarak bir hayat sürdükleri için sanat eserlerini de taşınabilir malzemelerden yapmışlardır.